

**PERSONALITĂȚI ALE MARII UNIRI. AVOCATUL ZOSIM CHIRTOP,
PRIMUL PREFECT ROMÂN AL JUDEȚULUI TURDA-ARIEȘ
(1868-1953)**

RĂZVAN MIHAI NEAGU
Colegiul Tehnic Turda

Preliminarii. În a doua jumătate a secolului al XIX-lea și la începutul secolului al XX-lea, comunitatea românească din Transilvania intră într-un proces de profesionalizare, în sensul creării unei elite intelectuale formată în marile universități din Austro-Ungaria, dar nu numai. Astfel, din amfiteatrele de la Viena, Budapesta sau Cluj au început să apară o serie de personalități, care vor avea un rol decisiv în cadrul comunităților din care proveneau și care își vor aduce un aport substanțial la mișcarea națională românească din Transilvania. Membrii elitei intelectuale românești erau mai ales juriști, medici, profesori sau ingineri, însă cei care vor predomina și vor avea un însemnat rol național, social, economic și cultural au fost avocații. În rândul lor se înscrie și subiectul cercetării noastre din prezentul material, avocatul Zosim Chirtop.

Originea, familia și studiile. El s-a născut în 1868 la Câmpeni, localitate inclusă între 1876-1918 în comitatul Turda-Arieș. Tatăl său, Vasile Chirtop a fost funcționar de poștă¹. Tânărul Zosim a absolvit Gimnaziul Superior de Stat din Sibiu, iar între 1887-1891 a urmat cursurile Facultății de Drept și Științe Politice din cadrul Universității din Cluj, beneficiind de o bursă acordată de Fundația Gojdu². Zosim Chirtop și-a finalizat studiile cu obținerea doctoratului în științe juridice la universitatea clujeană, la data de 20 mai 1893³.

S-a implicat de tânăr în mișcarea națională, fiind un susținător al moșilor. Astfel, în 1893, el a semnat în calitate de *candidat de avocat*, alături de elita Țării Moșilor, o scrisoare adresată lui Ioan Slavici, în care îl susținea pe marele scriitor, mai ales ideile vehiculate de acesta în articolul *Moșii și maghiarii*, apărut în ziarul *Voința Națională*⁴.

După absolvire și după obținerea doctoratului, Chirtop și-a construit treptat o solidă și frumoasă carieră de avocat. La 1 decembrie 1894, Chirtop a depus cu succes înaintea Tablei Regești (Curte de Apel) din Târgu-Mureș, censura de avocat⁵. La puțină vreme de la acest moment, ziarul sibian *Telegraful Român* anunța că Zosim Chirtop și-a deschis *cancelaria advocațională* în

---

¹ Lechințan 2003, p. 85.

² Sigmirean 2000, p. 452; Sigmirean, Pavel 2002, p. 102.

³ *Telegraful Român*, Sibiu, nr. 53, 20 mai (1 iunie) 1893, p. 210.

⁴ Slavici 1896, p. 97.

⁵ *Telegraful Român*, Sibiu, nr. 126, 24 noiembrie (6 decembrie) 1894, p. 505.

Câmpeni⁶. În scurt timp a devenit una dintre personalitățile remarcabile ale Țării Moșilor cu o largă recunoaștere.

Activitatea antebelică. Zosim Chirtop a fost un autentic patriot român, care și-a demonstrat faptic sentimentele pe care le avea față de poporul din rândul căruia făcea parte. El vedea lupta contra autorităților guvernamentale maghiare în termenii unui conflict legal și democratic, nefiind de acord cu violența. Această aserțiune este demonstrată de faptul că la 2 iunie 1898, el a reușit să împiedice o revoltă a locuitorilor din Câmpeni contra jandarmilor maghiari, care au primit ordin să șicaneze populația locală cu prilejul semicentenarului Adunării de la Blaj din 3/15 mai 1848⁷.

Pe plan politic-național, Zosim Chirtop s-a implicat activ în mișcarea națională a românilor din Transilvania. A fost membru al Partidului Național Român din Ungaria și Transilvania, fiind la început, un susținător al tacticii de luptă pasivistă, pe care a sprijinit-o în cadrul Comitetului executiv al partidului din 4-5 septembrie 1901 de la Cluj⁸. Pe de altă parte, avocatul Chirtop a deținut pentru scurt timp un post în conducerea formațiunii politice. Între anii 1901-1905, el a fost membru al Comitetului Electoral Central al Partidului Național Român⁹. În această calitate, Zosim Chirtop fost coleg cu personalități precum Iuliu Maniu, Alexandru Vaida-Voevod, George Pop de Băsești, Vasile Lucaciu, Teodor Mihali și pentru scurt timp cu marele patriot și om politic turdean dr. Ioan Rațiu.

Prima confruntare electorală la care a participat Zosim Chirtop au fost alegerile parlamentare din Ungaria desfășurate în anul 1905. Inițial, a fost solicitat să candideze pe baza programului național avocatul Vasile Fodor din Abrud, dar acesta nu a acceptat candidatura, astfel că în cele din urmă, a candidat Zosim Chirtop¹⁰. Nu a reușit să obțină mandatul, în condițiile unui sistem de vot cenziar, care era total defavorabil românilor.

O latură mai puțin cunoscută și totodată inedită a preocupărilor avocatului, Zosim Chirtop a fost activitatea sa financiar-bancară. Din acest punct de vedere, el și-a legat numele de Banca *Doina* din Câmpeni, fiind unul dintre fondatorii acesteia, iar apoi s-a numărat printre directorii ei¹¹. Instituția de credit, una dintre cele mai importante din zona Munților Apuseni, a fost fondată în anul 1894, dar și-a început activitatea la 15 ianuarie 1895. Zosim Chirtop a fost jurisconsult la Banca *Doina*, calitate în care este atestat în anul 1896¹². Începând

⁶ *Telegraful Român*, Sibiu, nr. 131, 6/18 decembrie 1894, p. 525.

⁷ Botezan, Cordoș 1971, p. 189.

⁸ Popescu-Puțuri, Deac 1970, p. 308.

⁹ Popovici 2012, p. 72-73.

¹⁰ Tomole 2001, p. 119.

¹¹ Dobrescu 2006, p. 42; Bud 2011, p. 111.

¹² *Compas Românesc* 1896, p. 21.

cu anul următor, Chirtop, care își păstra calitatea de juriconsult, este atestat în cadrul direcțiunii acestei bănci românești¹³. Implicarea și colaborarea sa la această bancă s-a desfășurat inclusiv în perioada interbelică. Activitatea avocatului Chirtop nu s-a limitat la colaborarea cu o singură bancă. El a fost și președintele direcțiunii Băncii *Munteana* din Baia de Arieș (fondată în 1889)¹⁴.

Preocupările lui Zosim Chirtop au cuprins și o constantă și consistentă operă caritabilă. El și-a îndreptat o atenție spre Gimnaziul Inferior de la Brad¹⁵. Astfel, în anul 1900 a donat 200 de coroane pentru masa elevilor de la această școală românească, în memoria fiului decedat, Viorel¹⁶. În același scop, Banca *Doina* din Câmpeni a donat la 23 martie 1900, 40 de coroane. Avocatul filantrop a mai făcut donații în același scop Gimnaziului din Brad: 5 coroane la începutul anului 1900 și încă 20 de coroane la sfârșitul aceluiași an¹⁷. O donație de 50 de coroane este făcută aceleiași școli la începutul anului 1901¹⁸. De asemenea, răscumpărându-și felicitarea de ziua onomastică, la începutul anului 1902, Zosim Chirtop dona alte 10 coroane Gimnaziului din Brad¹⁹.

Mărinimosul avocat și-a îndreptat atenția și spre bisericile aflate în nevoie. Astfel, în anul 1902, el a donat 10 coroane pentru renovarea bisericii din Deva²⁰.

Pe plan cultural, Zosim Chirtop a fost membru al societății ASTRA, cea mai importantă societate culturală românească, adevărată academie națională, și a militat pentru păstrarea și promovarea valorilor românești, după cum o demonstrează inițiativa sa din anul 1903, când la ședința Asociațiunii din 26 septembrie, a propus repararea casei lui Avram Iancu din Vidra de Sus, clădire restaurată între 1903-1904²¹. În acest demers, el a colaborat cu Elie Cristea (viitorul patriarh al României, Miron Cristea), care atunci era secretarul secțiunii istorice a ASTRA²².

Treptat, Chirtop a devenit un cunoscut avocat la nivelul Transilvaniei, iar la 29 august 1911, printre alții, el apare ca invitat personal al mitropolitului greco-catolic, Victor Mihaly de Apșa cu ocazia sărbătorilor de la Blaj prilejuite de semicentenarul societății ASTRA²³. Menționăm faptul că printre alții au mai

¹³ *Anuar Financiar și Economic 1898*, p. 29.

¹⁴ *Ibidem*, p. 51.

¹⁵ Această instituție de învățământ românească a fost fondată în anul 1869 de către protopopul ortodox al Zarandului, Moise Lazăr cu sprijinul mitropolitului Andrei Șaguna.

¹⁶ *Telegraful Român*, Sibiu, nr. 35, 28 martie (10 aprilie) 1900, p. 139.

¹⁷ *Telegraful Român*, Sibiu, nr. 20, 19 februarie (3 martie) 1900, p. 79; *Telegraful Român*, Sibiu, nr. 143, 23 decembrie 1900 (5 ianuarie 1901), p. 587.

¹⁸ *Telegraful Român*, Sibiu nr. 2, 9/22 ianuarie 1901, p. 9.

¹⁹ *Telegraful Român*, Sibiu nr. 3, 8/21 ianuarie 1902, p. 11.

²⁰ *Telegraful Român*, Sibiu nr. 51, 7/20 mai 1902, p. 207.

²¹ *Analele Asociațiunii 1903*, p. 163, 173, 176; Lazăr, Morar 2008, p. 57.

²² Marc 1997, p. 284.

²³ *Serbările dela Blaj 1911*, p. 208.

participat Ion Luca Caragiale, George Coșbuc, Simion Mehedinți, Vasile Goldiș sau episcopul ortodox al Caransebeșului, Miron Cristea. Participarea tânărului avocat la acest eveniment arată prestigiul de care se bucura în Transilvania, dar și o deschidere spre interacțiunea cu alte confesiuni diferite de a sa, în cazul de față cea greco-catolică. Tot în anul 1911, Zosim Chirtop a fost prezent la Luduș la o importantă adunare populară (8 octombrie) a Partidului Național Român, unde s-a discutat situația politică a epocii și reforma electorală. Menționăm că la adunare a participat conducerea centrală a formațiunii politice românești (George Pop de Băsești, Iuliu Maniu, Alexandru Vaida-Voevod, Vasile Goldiș)²⁴.

Un eveniment inedit, care îl are ca protagonist pe avocatul Zosim Chirtop arată mentalitatea sa deschisă spre noutățile epocii, dar și ospitalitatea sa. În 1912, un dirijabil german a survolat Transilvania și s-a oprit și la Câmpeni, venind de la München, avându-l la bord, printre alții, pe inginerul mecanic, Otto Pflingen și pe alți doi membrii ai aeroclubului bavarez, care au fost găzduiți în casa avocatului Chirtop, după care s-au reîntors în Germania²⁵.

În timpul Primului Război Mondial, în vara anului 1916, în contextul intrării României în marea conflagrație, Zosim Chirtop a fost arestat de autoritățile maghiare și închis o perioadă la Sopron, acuzația care i se aducea fiind participarea la activități românești²⁶.

Presa vremii îl surprinde pe avocat în numeroase rânduri în calitate de donator. În anul 1913, avocatul a renunțat la diurna de deputat sinodal și a donat Fondului Cultural al Arhiepiscopiei Sibiului, suma de 75 coroane și 39 fileri²⁷. Chirtop a fost sensibil la suferințele provocate de Marele Război. La începutul anului 1916, în cadrul unei acțiuni de răscumpărare a felicitărilor de Anul Nou (1915) în favoarea răniților din spitalele din Turda, familia Chirtop a donat 20 de coroane²⁸.

De asemenea, tot în anul 1916, Zosim Chirtop a donat o obligațiune de război, în valoare de 1000 de coroane pentru Orfelinatul din Sibiu²⁹. La începutul anului 1918, a donat 20 coroane la Fundația ziariștilor din Sibiu³⁰, iar la scurt timp a făcut o donație de 43 coroane la Fondul *Avram Iancu*³¹. În august 1918 a donat bisericii din Cărpiniș suma de 100 de coroane³².

²⁴ *Tribuna*, Arad, nr. 199, 11/24 septembrie 1911, p. 7.

²⁵ *Pester Lloyd*, Budapest, nr. 268, 13 noiembrie 1912, p. 9.

²⁶ Bud 2011, p. 113.

²⁷ *Telegraful Român*, Sibiu, nr. 45, 30 aprilie (13 mai) 1913, p. 183.

²⁸ *Telegraful Român*, Sibiu, nr. 3, 12/25 ianuarie 1916, p. 11.

²⁹ *Telegraful Român*, Sibiu, nr. 36, 2/15 aprilie 1916, p. 146.

³⁰ *Telegraful Român*, Sibiu, nr. 3, 11/24 ianuarie 1918, p. 11.

³¹ *Telegraful Român*, Sibiu, nr. 6, 18/31 ianuarie 1918, p. 23.

³² *Telegraful Român*, Sibiu, nr. 86, 14/27 august 1918, p. 343.

Avocatul Chirtop a fost un apropiat al Bisericii Ortodoxe din Transilvania. Astfel, el a fost membru al Sinodului arhidiecezan de la Sibiu, încă din perioada antebelică. Spre exemplu, în anul 1912 a fost ales membru în *comisiunea școlară* a respectivului for bisericesc³³. Între 1915-1918, a reprezentat cercul X, Câmpeni³⁴, iar în această calitate, Chirtop a ieșit în evidență împreună cu alți colegi la ședința acestui for bisericesc din mai 1918, a criticat atitudinea binevoitoare a mitropolitului Vasile Mangra față de autoritățile ungare. În cadrul sinodului, ministrul cultelor, Apponyi Albert a desemnat un comisar în persoana baronului Emil Petrichevich-Horváth, susținut de mitropolitul Mangra. Majoritatea deputaților nu au fost de acord cu prezența comisarului guvernamental, sub pretextul încălcării autonomiei bisericești. Deputații au luat decizia formulării unei scrisori către guvernul de la Budapesta în care se solicita retragerea comisarului. În acest context Aurel Vlad a propus suspendarea ședințelor sinodului, propunere votată și de avocatul Zosim Chirtop³⁵.

Contribuția la Marea Unire și activitatea de prefect al județului Turda-Arieș. În preajma realizării Marii Uniri, Zosim Chirtop a organizat din punct de vedere politic zona Munților Apuseni (zona montană a comitatului Turda-Arieș), ținând discursuri mobilizatoare în mai multe sate, explicându-le moșilor însemnătatea unirii Transilvaniei cu România³⁶. Informații în acest sens aflăm din presa vremii. Astfel, relatând misiunea de organizare a moșilor de către trimisul Blajului, Alexandru Nicolescu (viitor mitropolit greco-catolic), gazetarul blăjean, Alexandru Lupeanu-Melin relatează în ziarul *Unirea: În Câmpeni, consiliul era organizat sub conducerea inimoasă a adv. dr. Z. Chirtop și a preotului Iosif Arieșan, vicepreședintele consiliului*³⁷. Ziarul arădean *Românul* relatează despre rolul avocatului Zosim Chirtop în evenimentele premergătoare ale Marii Uniri, într-un articol dedicat organizării românilor din comitatul Turda-Arieș: *Cercul Câmpeni stă sub administrația d-lor dr. Zosim Chirtop, dr. Remus Furdui și alții. Cei care cunosc pe dl. Chirtop știu că e în mână bună cârma [...]*³⁸.

Avocatul Zosim Chirtop a fost președintele Consiliului Național Român din Câmpeni creat la 8 noiembrie 1918, fiind secondat de vicepreședintele Iosif Arieșan (preot) și de notarii avocat Remus Furdui și Patrichie Pallade³⁹.

În legătură cu evenimentele premergătoare Marii Uniri, Zosim Chirtop a condus la 15/28 noiembrie 1918, adunarea electorală a *Societății de lectură*

³³ *Gazeta Transilvaniei*, Brașov, nr. 74, 4 (17) aprilie 1912, p. 2.

³⁴ *Șematism 1916*, p. 13.

³⁵ *Biserica și școala*, Arad, nr. 23, 3/16 iunie 1918, p. 2.

³⁶ Bud 2011, p. 104.

³⁷ *Unirea*, Blaj, nr. de propagandă 10, 24 noiembrie 1918, p. 1; *1918 la români*, vol. VII, p. 487.

³⁸ *1918 la români*, vol. VII, p. 444.

³⁹ *Ibidem*, p. 177.

Concordia din Câmpeni, în cadrul căreia s-au stabilit delegații acestei societăți pentru Marea Adunare Națională de la Alba Iulia⁴⁰.

Avocatul a participat la Marea Unire de la 1 Decembrie 1918, fiind ales delegat (alături de avocatul Remus Furdui, preotul ortodox din Vidra, Grigore Nicola, economistul Vasile Andreș și meseriașul Ioan Mucia) al cercului electoral al Trascăului, cu centrul la Câmpeni, din comitatul Turda-Arieș⁴¹. La 2 decembrie 1918, avocatul a fost ales membru al Marelui Sfat Național, organul provizoriu al puterii de stat în Transilvania cu rol legislativ, până la unirea definitivă cu România⁴².

Confirmând notorietatea și prestigiul de care se bucura în Transilvania și nu numai, în contextul general al Marii Uniri, numele lui Zosim Chirtop apare pe o listă a oamenilor de încredere din interiorul Carpaților, întocmită de șeful Serviciului Central al Corpului Voluntarilor Români, colonelul Grigore Popescu. Această listă a fost alcătuită pentru a servi scopurilor intrării Armatei Române în Transilvania⁴³.

Pentru meritele sale în mișcarea națională și mai ales pentru contribuția sa deosebită la realizarea Marii Uniri, la 29 decembrie 1918, Zosim Chirtop a fost numit de către Consiliul Dirigent al Transilvaniei prefect al județului Turda-Arieș (1918-1920), fiind primul român, care a deținut această funcție⁴⁴. El s-a preocupat de restabilirea liniștii în orașul de pe Arieș și de preluarea pașnică a administrației de la autoritățile maghiare. Nu a fost un proces ușor. Exemplificăm această aserțiune cu cazul Tribunalului din Turda. Astfel, în 13 martie 1919, prefectul Chirtop a fost nevoit să se implice personal în instalarea celui numit de către Consiliul Dirigent la conducerea Tribunalului din Turda, Alexandru Fărcășanu, care era împiedicat în a-și prelua postul de către fostul președinte maghiar, Farkas Sándor⁴⁵.

Prefectul Chirtop a avut în vedere regularizarea vieții publice din Turda și județul Turda-Arieș. În acest scop, el a urmat imperativele trasate de Consiliul Dirigent, care vizau numirea noilor membri ai organismelor administrative județene. Astfel, cu sprijinul prefectului, la Turda s-au creat 12 comisii, în care au fost numiți în majoritate români, dar și etnici maghiari sau evrei: *Comisia administrativă*, *Comisia de remonstrare*, *Comisia de apel și cauze orfanale*, *Comisia pentru controlul temnițelor*, *Comisia de remonstrare în afaceri de drept*

---

⁴⁰ *1918 la români*, vol. X, p. 149.

⁴¹ *1918 la români*, vol. IX, p. 448-449; Galea 1996, p. 420; Josan 2000, p. 190; Vișinescu 2008, p. 126-127; Bud 2011, p. 105; Gruneanțu, Ionescu 2018, p. 268.

⁴² Șerban, Josan 2003, p. 49; Sigmirean 2016, p. 199.

⁴³ Grad 2010, p. 57.

⁴⁴ *Csiki Lapok*, Csikszereda, 2 szám, 1919. január 19, p. 2; Vișinescu, Ștefănie 2005, p. 37; Iancu 2006, p. 20.

⁴⁵ Iancu 2006, p. 35.

*de licență, Comisia sanitară, Senatul municipal de meserii, Comisia de pensii a învățătorilor populari, Comisia afacerilor de dare, Comisia Spitalului județean, Comisia fondului de pensii a funcționarilor administrativi și Comisia fondului de pensii a secretarilor*⁴⁶.

În calitate de prefect Zosim Chirtop i-a primit pe suveranii României Mari, regele Ferdinand I și regina Maria, care au vizitat orașul Turda între 27-28 mai 1919. Cu această ocazie, în cinstea suveranilor, a organizat un banchet în clădirea Prefecturii. Ilustrul avocat a ocupat demnitatea de prefect al județului Turda-Arieș până la 10 ianuarie 1920, când a devenit secretar general al Resortului Afaceri Interne din Consiliul Dirigent, înlocuindu-l pe Victor Onișor. Precizăm că sediul resortului a fost până la 5 noiembrie 1919 la Sibiu, iar apoi la Cluj, până la desființarea Consiliului Dirigent⁴⁷.

Activitatea lui Zosim Chirtop în România interbelică. În perioada interbelică, în cadrul României Mari, Zosim Chirtop a fost, în opinia noastră, una dintre personalitățile reprezentative ale Transilvaniei. A continuat să activeze în domeniul juridic, demonstrând o remarcabilă constanță în activitate și preocupări cu ceea ce a făcut în perioada antebelică.

Într-o primă fază observăm atașamentul său față de asociațiunea ASTRA, continuând să fie membru și punând bazele despărțământului Abrud-Câmpeni⁴⁸.

Pe plan religios, Zosim Chirtop a fost unul dintre colaboratorii apropiați ai episcopului Nicolae Ivan, cel care a întemeiat Episcopia Ortodoxă a Vadului, Feleacului și Clujului, în cadrul procesului de reconfigurare a Bisericii Ortodoxe după Marea Unire⁴⁹. Zosim Chirtop a făcut parte din comisia constituită pentru reactivarea acestei eparhii, precum și din primul Consistoriu al eparhiei Clujului, fiind ales în senatul epitropesc (1919)⁵⁰. În anii perioadei interbelice, Chirtop a fost deputat sinodal și asesor consistorial la nivelul eparhiei clujene. El a sprijinit inclusiv financiar pe Nicolae Ivan în multe dintre proiectele sale, unul dintre cele mai importante fiind ridicarea unei biserici catedrale în Cluj. Astfel, în anul 1919, avocatul a donat 1000 de coroane pentru construirea catedralei din Cluj⁵¹.

În anul 1923, Zosim Chirtop, alături de alți avocați turdeni (frații Iuliu și George Popescu, Valer Moldovan, Augustin Rațiu, Andrei Nicola) și-a adus contribuția la crearea Baroului avocațial Turda⁵².

În anul 1924, avocatul Chirtop a fost unul dintre principalii organizatori al serbărilor dedicate centenarului nașterii lui Avram Iancu. La 31 august 1924, el a

⁴⁶ Gergely 2008, p. 165-168.

⁴⁷ Iancu 1971, p. 199.

⁴⁸ *Transilvania*, Sibiu, nr. 1-12, 1 decembrie 1918, p. 43.

⁴⁹ *Leb* 2011, p. 16.

⁵⁰ Bocșan 2012, p. 80; Stanca 2015, p. 12, nota 32.

⁵¹ *Telegraful Român*, Sibiu, nr. 77, 12 august 1919, p. 3.

⁵² *Turda*, nr. 30, 12 august 1923, p. 4.

organizat în sediul Băncii „Doina” din Câmpeni o expoziție cu obiecte confecționate manual de către moși, care s-a bucurat de un real succes la public. De asemenea, în cadrul acestei sărbători, președintele Partidului Național Român, Iuliu Maniu a fost găzduit la familia Chirtop⁵³.

Ilustrul avocat și-a continuat cariera financiară și economică, dobândind o bogată experiență în acest domeniu. El a făcut parte din conducerea Casei de economii *Auraria* din Abrud (1925), păstrându-și această calitate cel puțin până în 1937⁵⁴, a fost membru în Consiliul de administrație al societății *Industria Aurului* din Abrud (menționat în 1934 și 1936)⁵⁵.

Zosim Chirtop a fost implicat și în efervescenta viață politică a României Mari. A continuat să fie membru al Partidului Național Român, iar din 1926 al Partidului Național Țărănesc. Personalitate marcantă a Transilvaniei, avocatul Chirtop a revenit în organisme de conducere ale Partidului Național Român. Astfel, la congresul din 24 aprilie 1920, el a fost ales membru al unui Comitet de 100 de membri⁵⁶. La alegerile din anul 1922, el a candidat pentru un fotoliu de deputat din partea Partidului Național Român, în circumscripția Câmpeni, dar nu a obținut mandatul⁵⁷. După consumarea scrutinului din 1922, în martie, Chirtop a fost ales membru în Comitetul Executiv al partidului, calitate pe care a deținut-o până în anul 1923⁵⁸. Avocatul s-a reînscris în lupta politică odată cu alegerile parlamentare din 1926, când a candidat fără succes din partea Partidului Național Român, pentru un post de senator⁵⁹. Cariera sa politică a fost încununată cu obținerea unui mandat senatorial la alegerile din 1928, din partea județului Turda, candidând pe listele Partidului Național Țărănesc⁶⁰. Chirtop a îndeplinit importanta demnitate publică în mandatul 1928-1931, în timpul guvernării țărăniște.

Din păcate, în stadiul actual al cercetărilor, ultima parte a vieții prezintă multe necunoscute. Știm că în preajma instalării comunismului era notar public la Câmpeni, după cum reiese dintr-o însemnare din *Monitorul Oficial* din 16 septembrie 1947⁶¹. Zosim Chirtop a murit în anul 1953 la Râmnicu Sărat (nu în închisoare), iar în 1964 a fost reînhumat la Câmpeni, conform dorinței sale testamentare. În plan personal, avocatul a fost căsătorit cu Sofia cu care a avut

⁵³ *Gazeta Transilvaniei*, Brașov, nr. 107, 3 septembrie 1924, p. 1.

⁵⁴ *Revista Economică*, Sibiu, nr. 40-42, 16 octombrie 1937, p. 276.

⁵⁵ *Revista Economică*, Sibiu, nr. 44, 2 noiembrie 1935, p. 322; *Revista Economică*, Sibiu, nr. 49, 5 decembrie 1936, p. 338.

⁵⁶ Nicolaescu 2016, p. 214.

⁵⁷ *Patria*, Cluj, nr. 42, 26 februarie, p. 2; *Patria*, Cluj, nr. 55, 14 martie 1922, p. 3.

⁵⁸ Nicolaescu 2016, p. 217.

⁵⁹ *Monitorul Oficial al României*, nr. 123, 5 iunie 1926, p. 8143; *Monitorul Oficial al României*, nr. 124, 6 iunie 1926, p. 8230.

⁶⁰ *Monitorul Oficial al României*, nr. 285, 21 decembrie 1928, p. 10814.

⁶¹ *Monitorul Oficial al României*, nr. 213, 16 septembrie 1947, p. 6462.

patru copii: Elvira, Bia, Virginia, Vasile⁶². A fost o personalitate cunoscută și recunoscută la nivelul Transilvaniei și nu numai. Marele savant român, Emil Racoviță spunea despre familia Chirtop: *domnul și doamna Zosim Chirtop, din Câmpeni, cunoscuți prin marea lor ospitalitate și asistența atât de prietenească față de toți cei care vin să viziteze frumoșii lor munți*⁶³.

Considerații finale. Zosim Chirtop a fost un ilustru avocat, personalitate reprezentativă a elitei românești din Transilvania, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea și prima jumătate a secolului al XX-lea. Aderent fervent al mișcării naționale din Transilvania, Zosim Chirtop a contribuit la Marea Unire de la 1 Decembrie 1918, iar în cadrul României Mari și-a găsit și desăvârșit împlinirea profesională, fiind primul prefect român al județului Turda-Arieș, precum și parlamentar.

Personalities of the Great Union. Lawyer Zosim Chirtop, the first Romanian prefect of Turda-Arieș county (1868-1953)

ABSTRACT

This study deals with the life and activity of a lawyer, Zosim Chirtop, remarkable legal personality from Transylvania. He had a very good intellectual training, finishing his secondary education in Sibiu. Later, with the financial aid of Gojdu Foundation, Chirtop chose to study law in Cluj (1887-1891). In 1893, he became doctor in law at the University of Cluj. Subsequently, Zosim Chirtop established a law firm in Câmpeni. He was very active in Romanian national movement from Transylvania, fighting with all legal means for the rights of his countrymen. Zosim Chirtop participated in the Great Union, representing the electoral circle of Trascău from Turda-Arieș county. After this moment, The Ruling Council of Transylvania appointed him prefect of Turda-Arieș county, being the first Romanian to hold this position. In the interwar period, between 1928 and 1931, Zosim Chirtop was senator in the Romanian Parliament.

Abrevieri bibliografice

1918 la români, vol. VII-X - 1918 la români. Documentele Unirii. Unirea Transilvaniei cu România. 1 Decembrie 1918, vol. VII-X, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1989

Analele Asociațiunii 1903- Analele Asociațiunii pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român, nr. 5, octombrie 1903

Anuar Financiar și Economic 1898 - Anuar Financiar și Economic pe 1898, Sibiu, 1898

Bocșan 2012 - Nicolae Bocșan, „Istoricul reînființării Episcopiei Vadului, Feleacului și Clujului”, în *Eparhia Vadului, Feleacului și Clujului la 90 de ani (1921-2011)*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2012, p. 63-91

---

⁶² Bud 2011, p. 232.

⁶³ Racoviță 1964, p. 484.

- Botezan, Cordoș 1971 - Liviu Botezan, Nicolae Cordoș, „Politica guvernului Bánffy în Transilvania din anii 1897-1898”, în *Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie din Cluj*, XIV, 1971, p. 173-193
- Bud 2011 - Vasile Bud, *Câmpeni (1366-2011). Studiu monografic*, Cluj-Napoca, 2011
- Compas Românesc 1896 - Compas Românesc. Anuar Financiar pe 1896*, Sibiu, 1896
- Dobrescu 2006 - Vasile Dobrescu, *Funcții și funcționalități în sistemul de credit românesc din Transilvania până la Primul Război Mondial*, Târgu-Mureș, 2006
- Galea 1996 - Aurel Galea, *Formarea și activitatea Consiliului Dirigent al Transilvaniei, Banatului și Ținuturilor Românești din Ungaria (2 decembrie 1918-10 aprilie 1920)*, Târgu-Mureș, 1996
- Gergely 2008 - Eugen Gergely, *Turda la Marea Unire 1 Decembrie 1918-1 Decembrie 2008*, Cluj-Napoca, 2008
- Grad 2010 - Cornel Grad, „Contribuția armatei române la preluarea puterii politico-administrative în Transilvania. Primele măsuri (noiembrie 1918-aprilie 1919)”, în *Revista de Administrație Publică și Politici Sociale*, II, 4(5), 2010, p. 51-79
- Gruneanțu, Ionescu 2018 - Lazăr Gruneanțu, Mirel Ionescu, *Contribuția avocaților din Transilvania și Banat la Marea Unire*, Cluj-Napoca, 2018
- Iancu 1971 - Gheorghe Iancu, „Din preocupările Consiliului Dirigent pentru organizarea administrației românești în Transilvania”, în *Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie din Cluj*, XIV, 1971, p. 195-213
- Iancu 2006 - Gheorghe Iancu, *Justiție Românească în Transilvania (1919)*, Cluj-Napoca, 2006
- Josan 2000 - Nicolae Josan, „Cărturarii județului Alba în slujba Unirii Transilvaniei cu România”, în *Apulum*, XXXVII/2, 2000, p. 187-199
- Lazăr, Morar - Ioachim Lazăr, Nicolae Marcel Morar, *Avram Iancu în memoria posterității*, Deva, 2008
- Leb 2011 - Ioan-Vasile Leb, „Nicolae Ivan (1855-1936), întâiul episcop al Vadului, Feleacului și Clujului”, în *Tabor*, 9, 2011, p. 9-19
- Lechințan 2003 - Vasile Lechințan, *Oficiali de stat români din Transilvania (1368-1918)*, Cluj-Napoca, 2003
- Marc 1997 - Dorel Marc, „Activitatea Elie Miron Cristea pe tărâmul ASTREI”, în *Angustia*, 2, 1997, p. 281-289
- Nicolaescu 2016 - Alexandru Nicolaescu, „Elita internă a Partidului Național Român (1919-1926)”, în *Anuarul Institutului de Istorie „George Barițiu”*. Series Historica Supliment 1, 2016, *Elites of the Modern Period in the Romanian Historical Research (18th century to 1948)*, p. 207-226
- Popescu-Puțuri, Deac 1970 - Ion Popescu-Puțuri, Augustin Deac (sub redacția), *Unirea Transilvaniei cu România 1 Decembrie 1918*, București, 1970
- Popovici 2012 - Vlad Popovici, *Studies on the Romanian Political Elite from Transylvania and Hungary (1861-1918)*, Cluj-Napoca, 2012
- Racoviță 1964 - Emil Racoviță, *Opere alese*, București, 1964
- Serbările dela Blaj 1911 - Serbările dela Blaj 1911 o pagină din istoria noastră culturală*, publicată de Despărțământul XI. Blaj al „Asociațiunii”, Blaj, 1911
- Sigmirean 2000 - Cornel Sigmirean, *Istoria formării intelectualității românești din Transilvania și Banat în epoca modernă*, Cluj-Napoca, 2000
- Sigmirean 2016 - Cornel Sigmirean, „Elita românilor din Transilvania la 1918: educație, proiecte și opțiuni politice”, în *Anuarul Institutului de Istorie „George Barițiu”*. Series Historica, Supliment I, 2016, *Elites of the modern period in the Romanian historical research (18th century to 1948)*, p. 181-205
- Sigmirean, Pavel 2002 - Cornel Sigmirean, Aurel Pavel, *Fundația Gojdu 1871-2001*, Târgu-Mureș, 2002

- Slavici 1896 - Ioan Slavici, *Tribuna și tribuniștii*, Orăștie, 1896
- Stanca 2015 - Sebastian Stanca, *Contribuția preoțimii române din Ardeal la războiul pentru întregirea neamului (1916-1919)*, ediție, studiu introductiv, note și indici de Mihai-Octavian Groza și Mircea-Gheorghe Abrudan, Editura Argonaut - Editura Episcopiei Devei și Hudenoarei, Cluj-Napoca - Deva 2015
- Șerban, Josan 2003 - Ioan I. Șerban, Nicolae Josan, *Dicționarul personalităților Unirii*, Alba Iulia, 2003
- Șematism 1916 - *Șematismul bisericii ortodoxe române din Ungaria și Transilvania pe anul 1916*, Sibiu, 1916
- Tomole 2001 - Ioan Tomole, *Românii din Transilvania în luptele național-electorale de la începutul secolului al XX-lea*, Baia Mare, 2001
- Vișinescu 2008 - Valentin Vișinescu, *Turdenii la Marea Unire*, Cluj-Napoca, 2008
- Vișinescu, Ștefănie 2005 - Valentin Vișinescu, Tudor Ștefănie, *Primari și prefecți ai Turzii după Marea Unire de la 1 decembrie 1918*, Turda, 2005

Cuvinte-cheie: Zosim Chirtop, Turda, Câmpeni, avocat, Marea Unire.

Keywords: Zosim Chirtop, Turda, Câmpeni, lawyer, Great Union.